

VILD MED UVILJE

Sofies brutale have

ODINN ADALSTEINSSON

Indhold

Forord	4
Kapitel 1: Vi køber kolonihave	6
Første praktiske lektie	8
Kapitel 2: Alt skal væk	10
Sorter hårdere	13
Ryd i bidder	14
Kapitel 3: Midlertidigt bliver permanent	15
Døm det igen	17
Halvfærdigt er ikke altid forkert	17
Kapitel 4: Køkkenhaven	19
Plant hvor du kommer forbi	20
Hurtig belønning er ikke snyd	20
Beholdere er tempo	20
Kapitel 5: Sofies 117 ideer	22
Parker ideer uden at dræbe dem	24
Færdigt nok	24
Kapitel 6: Parforhold og plantekaos	26
Haven som fristed	28
Pararbejde uden myte	28
Kapitel 7: DIY på egen risiko	30
Gør selv, men tænk dig om	33
Byg så du kan rette	33
DIY-bog, DIY-have	34
Kapitel 8: Baljernes æra	35
Hvorfor beholdere virker	38
Det praktiske	38
Blomster uden nuttethed	39
Kapitel 9: Huset der ville være et hjem	40

Huset som base	43
Zoner og skygge	43
Hjem er brug	44
Kapitel 10: Sofies havemanifest	45
Begynd før det hele er klart	45
Brug det, du faktisk har	45
Gør det let at passe	46
Lad ideer vente	46
Gør færdigt nok	46
Giv det rå en retning	47
Husk kroppen	47
Skønhed må gerne være praktisk	47
Haven skal være jeres	48
Epilog	49

Forord

Det her er en havebog, men kun hvis vi får lov at bruge ordet bredt.

Den handler ikke om at gøre alting rigtigt. Den handler om at få noget til at leve, selv om man ikke har den rigtige rækkefølge, det rigtige overskud eller en plan, der ville overleve mødet med en almindelig lørdag.

Haven begyndte som et sted, vi købte. Den blev hurtigt til noget andet. En byggeplads. Et fristed. En konfliktmaskine.

I lange perioder var den, lidt overdrevet sagt, mere byggeplads med planteeksperimenter end have. Skur, værksted, hovedhus, pavillon, drivhus, materialer, opbevaring, adgang, vand, rod og midlertidige løsninger fyldte lige så meget som blomsterne. Måske mere.

Det er først nu, den rigtigt begynder at ligne noget, man med god vilje kan kalde en normal-ish have.

Men netop derfor blev den også Sofies have. Et sted hvor hun kunne få sine ideer ud i jord, træ, zink og blomster. Et sted hvor jeg kunne forsøge at få bare nogle af ideerne til faktisk at stå fast.

Sofie er bogens hovedkraft.

Hun elsker blomster, men ikke på den pæne havebogsmåde. Hun er ikke cottage garden med matchende handsker. Hun er zinkbaljer, Madam Blå, bare ben, lydbog i ørerne og en ide, der allerede er fire ideer længere fremme end resten af verden.

Hun kan gå rundt i haven og være helt i sin egen rytme. Flytte noget. Stille noget. Mærke om et hjørne virker. Se en plante et sted, før der er jord i beholderen. Hun kan også sove 12 timer, hvis hun får lov. Det hører med. Haven er både udladning og opladning.

Min rolle er mere jordnær. Jeg ser ofte arbejdet før jeg ser stemningen. Hvor tungt er det. Hvad mangler. Hvordan skal det bygges. Hvad skal færdiggøres, før næste projekt tager hele weekenden.

Det lyder som en modsætning, og det er det også nogle gange. Men det er ikke kun en konflikt. Haven blev til i spændet mellem Sofies blik for muligheder og min trang til at få ting i mål. Uden Sofie var den blevet for tam. Uden mig var den måske blevet for åben.

Denne bog er skrevet til folk, der gerne vil have en brugbar have, men som ikke gider vente på perfekte forhold. Folk med kolonihave, altan, gård, jordlod eller bare en trang til at plante noget i en gammel beholder. Folk der starter for meget, bliver trætte, begynder igen og alligevel får noget ud af jorden.

Det er også en bog om at være to mennesker i et projekt, der varer længere end man havde forestillet sig.

Og om de mennesker, der kom ind og satte spor undervejs. Familie, børn, kærlighedsrelationer, hjælpere, gæster og folk med maskiner, overskud eller dårlig timing. En have bliver sjældent kun lavet af dem, der ejer nøglen.

Nogle steder mangler der stadig konkrete detaljer fra vores egen kronologi. Dem markerer jeg, hvor de hører hjemme, i stedet for at opfinde pæne minder. Det her skal ikke være en glat version. Det skal være sandt nok til at kunne tåle jord under neglene.

Velkommen til *Vild med uvilje*.

Kapitel 1: Vi køber kolonihave

Man køber en kolonihave, fordi man tror, man køber ro.

Det lyder rimeligt nok. Et lille sted. Noget grønt. Kaffe udenfor. Jordbær. Måske grill. Måske et sted hvor kroppen kan falde lidt ned, og hvor ugen ikke hele tiden står og hiver i én.

Det er ikke helt forkert.

Det er bare ikke hele sandheden.

En kolonihave er også gamle beslutninger, du overtager fra fremmede mennesker. Skure, hjørner, bede, fliser og konstruktioner, der engang gav mening for nogen. Planter der har klaret sig uden din mening. Ting der er sat midlertidigt og derefter blevet en del af landskabet.

Da vi så haven første gang, fremstod den faktisk pæn.

Der var en tæt hæk ud mod grusvejen og en lille låge, som gjorde præcis det, en kolonihavelåge skal: den fik det hele til at virke mere uskyldigt end det var.

Indenfor var der en flot grøn græsplæne, sådan en der får en kolonihave til at ligne et sted, hvor voksne mennesker drikker kaffe og har styr på deres liv. Der stod et stort kirsebærtræ, smukt og skyggegivende, måske lidt for skyggegivende, men den slags opdager man først rigtigt senere. Der var ikke så meget med blomster, bortset fra en hvid rose ved huset, der gjorde sit bedste for at trække stemningen op. Et lille staudebed stod totalt tilgroet og lignede noget, der engang havde haft en plan, men nu bare holdt ud.

Der var et fint drivhus. En fliseterrasse med bord og stole. Et okay skur med en masse skrammel i. Og så var der huset.

Huset havde tydeligvis set bedre dage, men på afstand lignede det ikke en katastrofe. Mere sådan: nye gulve, lidt småting, måske noget maling, så er vi kørende. Den slags optimisme er gratis, lige indtil man betaler for den.

Sofie havde hjerter i øjnene. Hendes konstruktørhjerne var, for en sjælden gangs skyld, slået fra. Hun så ikke først fugt, fald, samlinger og mistænkelige hjørner. Hun så haven. Mulighederne. Stedet. Det, der kunne blive vores.

Jeg gik en runde omkring huset.

Ved et nedløbsrør kom jeg til at sparke hul i ydervæggen.

Ikke sådan et stort dramatisk hul. Ikke noget med splinter og musik. Bare nok til at virkeligheden lige stak foden ud og sagde hej.

Jeg tænkte: hmmmmmmmm.

Men jeg regnede med, at Sofie også havde set, at der kunne være problemer her.

Det havde hun sikkert også. På et eller andet niveau. Bare ikke på det niveau, hvor man aflyser forelskelsen.

Sofie så mulighederne tidligt. Det gør hun tit. Ikke som en færdig planteplan, men som en fornemmelse af, at der kunne ske noget her. Et hjørne kunne åbnes. En grim ting kunne bruges. En beholder kunne få jord. En passage kunne blive til et sted, man faktisk havde lyst til at gå.

Jeg så opgaverne.

Det er ikke mere korrekt. Det er bare en anden indgang. Hvor Sofie ser det, haven kan blive, ser jeg ofte de første tyve ting, der står i vejen. Hvad skal flyttes. Hvad er råddent. Hvad kræver værktøj. Hvad kommer til at tage tre gange så lang tid, fordi det altid gør det.

Begge blikke var nødvendige.

Hvis man kun ser potentiale, bliver man hurtigt begravet i ideer. Hvis man kun ser arbejde, begynder man aldrig.

I begyndelsen var haven mest et løfte. Ikke et pænt løfte. Mere et tungt, lidt skævt løfte. Den sagde ikke: kom og slap af. Den sagde: her kan I lave noget, hvis I mener det.

Det gjorde Sofie.

Hun ville ikke bare have et sted, der var færdigt. Hun ville have et sted, der kunne formes. Et sted hvor blomster ikke behøvede stå i pæne rækker. Et sted hvor gamle ting kunne få nyt liv uden at blive pyntede. Et sted med plads til ro, men også til bevægelse.

For mig blev haven langsomt et fælles projekt, ikke bare en grund. Det var der, vi begyndte at lære hinandens arbejdsrytmer bedre at kende. Sofie starter fra lyst og billede. Jeg starter fra rækkefølge og afslutning. Hun spørger: hvad nu hvis. Jeg spørger: hvordan holder det.

Mellem de to spørgsmål begyndte haven at tage form.

Første praktiske lektie

Når du køber en kolonihave, så kig efter mere end charme.

Kig på adgang, vand, skygge, jord, regler, gamle konstruktioner og hvor meget der skal slæbes væk, før noget nyt kan begynde. Kig også på om stedet giver dig lyst til at komme igen, når det ikke er solskin og nyforelskelse.

En have må gerne være ufærdig.

Den må bare ikke være så fjern fra dit faktiske liv, at du kun kan holde af den i teorien.

Det bedste køb er ikke nødvendigvis den pæneste have. Det er den have, du kan blive ved med at arbejde med uden at miste lysten til at åbne lågen.

Kapitel 2: Alt skal væk

Der kommer et tidspunkt i næsten alle haveprojekter, hvor man siger: vi skal bare rydde lidt op.

Det lyder uskyldigt. Det er det ikke.

Oprydning i en gammel kolonihave er sjældent bare oprydning. Det er at finde ud af, hvad stedet egentlig består af. Hvad der er plantet med vilje. Hvad der bare har vundet. Hvad der er bygget fornuftigt. Hvad der er bygget, fordi nogen havde en rest træ og en optimistisk søndag.

Vi havde meget, der skulle væk.

Jeg husker ikke det præcise øjeblik, hvor vi forstod, at huset ikke bare skulle have nye gulve og lidt småting.

Det var ikke nødvendigvis en dramatisk erkendelse. Mere en langsom nedjustering af optimismen. Først havde vi set haven. Så havde Sofie købt den. Og på et af de første besøg bagefter begyndte huset at sige noget andet end det, vi gerne ville høre.

Ud fra billederne ser det ud, som om vi startede nedbrydningen i begyndelsen af august. Det passer også med resten af livet omkring haven. Jeg havde en sommerferierejse med Jasmin efter havekøbet, og derefter Borderland-festivalen. Så det hele kom lidt sent i gang.

Det er også sådan projekter begynder i virkeligheden. Ikke med en ren dato og en ny notesbog. Mere med at man køber noget, tror man snart skal i gang, og så findes der børn, rejser, festivaler, kalender, træthed og alt det andet, som ikke

respekterer en ny kolonihaves behov for omgående opmærksomhed.

27 år gammel emballage under gulvet på det nedrevne kolonihavehus. Haven havde bogstaveligt talt lag.

Da vi så endelig begyndte, var det ikke længere et spørgsmål om at pynte huset op. Det handlede om at pille nok væk til at finde ud af, hvad der overhovedet var værd at redde.

Så vidt jeg husker, begyndte vi med køkkenet.

Vi pillede det ud og åbnede væggen bagved. Den var fuld af insektpopper, musebo og generelt råd. Det er en særlig form

for oplysning, når en væg holder op med at være væg og begynder at være biologisk arkiv.

Derfra blev logikken svær at standse. Når man først har set, hvad der gemmer sig bag én overflade, begynder alle de andre overflader at se mistænkelige ud. Så vi tog også noget loft ned.

Samme historie.

På det tidspunkt var huset ikke længere et lille reparationsprojekt. Det var et sted, hvor vi måtte blive ved med at åbne, indtil det holdt op med at svare igen.

Vi sov aldrig i det hus.

Det var ikke den slags "lidt slidt", hvor man lægger en madras på gulvet og kalder det charme. Det var den slags, hvor kroppen selv siger nej, før man har lavet en rationel liste.

Det første sovested blev i stedet drivhuset. Vi tog sengene fra huset, satte dem derud og pakkede det hele ind i isoleringsplader og isoleringsmåtter. Ikke en løsning man ville skrive hjem om, medmindre man skrev hjem til nogen, der allerede kendte en godt nok til ikke at ringe efter hjælp.

På et tidspunkt stod huset væk, men gulvet og fundamentet lå stadig som et fladt bevis på, hvor det havde været. Udekøkkenet var der endnu. Og ved siden af stod et ekstra lille drivhus, fordi vi åbenbart allerede havde nået den fase, hvor et drivhus ikke længere var en kategori, men en vane.

Det fysiske arbejde gør noget ved forholdet til haven. Man kan ikke bare stå udenfor og have en mening. Man bliver blandet ind i stedet. Man får jord på tøjet, river hænderne, finder ting under ting og opdager, at affald har vægt. Meget vægt.

Sofie var god til at mærke, hvor haven var lukket. Hun kunne pege på et område og sige, at det stoppede noget. Ikke altid med en forklaring, der kunne tegnes op. Mere som en sikkerhed i kroppen: det her skal væk, før stedet kan ånde.

Jeg havde brug for at gøre det til opgaver. Skær det ned. Bær det væk. Sorter det. Kør det væk. Find ud af om det kan bruges eller bare fylder. Det er ikke romantisk, men det er sådan et sted begynder at ændre sig.

Rydningsfasen er grim.

Det er bunker, mellemstadier og beslutninger man ikke gider tage. Det er også her, man lærer grunden at kende. Hvor der er skygge. Hvor vandet bliver stående. Hvor fliserne ligger af en grund. Hvor nogen har valgt en løsning, man først synes er dum, og senere forstår lidt bedre.

Det er fristende at fjerne for meget.

Når man først får fat i sav, kofod og trillebør, kan alt begynde at ligne en forhindring. Men en have er ikke et rum, der skal tømmes. Den er et sted, der skal forstås. Nogle gamle ting er bare i vejen. Andre holder faktisk på en rytme, man ikke har opdaget endnu.

Det lærte vi langsomt.

Sorter hårdere

Det farligste ord i en have er "måske".

Måske kan den bruges. Måske skal den stå et andet sted. Måske får vi brug for det bræt. Måske bliver den gamle beholder perfekt til noget.

Måske er ikke altid forkert. Men hvis alt bliver gemt, bliver haven til lager. Og et lager er ikke et fristed. Det er bare dårlig samvittighed med presenning over.

Vi burde have sorteret hårdere fra starten:

- affald
- brugbart materiale med konkret plan
- ting der kan gives videre
- ting der kun bliver gemt, fordi vi er trætte

Den sidste kategori skal væk hurtigt.

Ryd i bidder

Hvis hele haven åbnes på én gang, bliver den uoverskuelig.

Det gælder især, hvis der allerede er mange ideer i luften. Hver bunke og hvert halvfærdigt hjørne bliver noget, man skal huske. Til sidst føles stedet tungt, selv når der er stille.

Det virkede bedre at rydde i bidder.

Et område. Et synligt resultat. En lille afslutning.

Det er ikke langsomt. Det er realistisk.

En brutal have behøver ikke opstå i ét stort greb. Den kan godt begynde med, at man fjerner det, der står i vejen for den næste rigtige ting.

Kapitel 3: Midlertidigt bliver permanent

Midlertidige løsninger er nødvendige i en have.

De er også farlige.

Man stiller noget et sted, fordi man lige skal videre. Man lægger nogle fliser, fordi jorden er våd. Man bruger en gammel kasse til noget, fordi den står der. Man laver en løsning, der ikke er tænkt som endelig, men som virker nok til at overleve weekenden.

Så går der tid.

Pludselig er løsningen ikke længere midlertidig. Den er bare der. Måske med en plante op ad sig. Måske med ting ovenpå. Måske som en lille irritation, man ikke længere ser rigtigt.

Vores have fik mange af den slags lag.

Nogle var gode. En midlertidig løsning kan være en måde at teste stedet på. Man prøver en placering, før man bygger noget fast. Man ser, hvor man faktisk går. Man opdager, om en beholder får sol nok. Man får liv ind i et område, før hele planen er klar.

Andre løsninger var bare udskudte beslutninger.

[Indsæt konkret: en midlertidig løsning der blev stående for længe, og en der faktisk viste sig at være rigtig.]

Det første soveskur begynder som en midlertidig løsning.
Den slags har det med at få langt liv.

Sofie har et godt blik for, hvornår noget midlertidigt pludselig får karakter. Hun kan stille en balje, en stol, en gammel ting eller en plante et sted, og så føles hjørnet ændret. Ikke færdigt. Bare mere sig selv.

Jeg har mere brug for at vide, om det så skal blive der.

Det er en sund irritation. For hvis alt får lov at blive, fordi det næsten virker, bliver haven tung. Den mister retning. Den fyldes med halve svar.

Det handler ikke om at fjerne alt spontant.

Det handler om at genbesøge sine mellemstationer.

Udekøkkenet blev tømt og skåret ned til platform, læskærm og fremtidig hygge under kirsebærtræet.

Døm det igen

Efter en sæson bør midlertidige løsninger dømmes igen.

Spørg enkelt:

- virker det?
- bruger vi det?
- er det i vejen?
- gør det stedet bedre?
- står det der kun, fordi ingen orker at flytte det?

Det sidste er ikke en katastrofe. Det er bare et svar.

Nogle ting skal gøres permanente. Andre skal væk. Og nogle skal have lov at være fleksible, fordi haven stadig er ved at finde sin form.

Halvfærdigt er ikke altid forkert

En have må godt vise proces.

Det halvfærdige kan være levende, hvis det peger et sted hen. Det giver mulighed for at ændre mening, og det er vigtigt. Haver svarer igen. Planter vokser anderledes end forventet. Skygge flytter betydning. Ting man troede skulle være centrale, bliver ligegyldige.

Men halvfærdigt må ikke blive en undskyldning for at lade alt stå åbent.

Der er forskel på et eksperiment og en bunke.

Det ene hjælper haven med at blive klogere.

Det andet gør bare weekenden tungere.

Kapitel 4: Køkkenhaven

Køkkenhaven er et godt sted at starte, hvis man har brug for at se noget ske.

Man kan så. Vande. Flytte jord. Sætte planter ud. Klippe krydderurter. Høste noget småt og føle, at haven svarer igen.

Det er ikke altid, den svarer pænt.

Noget spirer ikke. Noget spirer og bliver straks spist. Noget lykkes uden at man forstår hvorfor. Noget står for langt væk fra vand, og så ved man godt, hvordan det ender.

For os var køkkenhaven ikke et adskilt, fint system. Den var en del af resten af haven. Praktisk, rodet, lidt forsøgsagtig. Den skulle give mad, men også liv. Den skulle være synlig nok til at blive brugt og enkel nok til ikke at blive endnu et projekt, der stod og råbte.

[Indsæt konkret: hvad dyrkede I først, og hvad lykkedes eller fejlede mest tydeligt.]

Sofie gik til den med lyst. Hun ville have planter, man kunne røre ved, dufte til og bruge. Ikke en steril nyttehave, hvor alt står korrekt og ingen har lyst til at være. Hun ville have det sanselige med. Farver, beholdere, blomster mellem det spiselige, ting der vælter lidt ud over kanten.

Det gav mening.

En køkkenhave skal ikke kun producere. Den skal også være et sted, man får lyst til at gå hen. Hvis den føles som pligt, taber den hurtigt til sofaen, vejret og resten af livet.

Plant hvor du kommer forbi

Den vigtigste praktiske regel er enkel: sæt det brugbare der, hvor du faktisk går.

Krydderurter langt væk bliver glemt. Salat bag tre andre projekter bliver for gammel. Planter der kræver vand, skal ikke stå et sted, hvor vanding føles som en ekspedition.

Synlighed er pleje.

Det gælder især, når opmærksomhed allerede er i underskud. Det man ser, får en chance. Det man ikke ser, skal klare sig selv, og det er de færreste køkkenhaveplanter modne nok til.

Hurtig belønning er ikke snyd

Hvis du er utålmodig, så begynd med noget, der svarer hurtigt.

Krydderurter. Salat. Ærter. Bønner. Morgenfruer. Tallerkensmækkere. Ting der spirer, fylder, dufter eller kan klippes af uden lang ventetid.

Det betyder ikke, at du aldrig skal dyrke noget mere krævende. Det betyder bare, at du ikke skal bygge hele din haveglæde på planter, der først giver mening langt ude i fremtiden.

Haven skal give noget tilbage undervejs.

Beholdere er tempo

Zinkbaljer, kasser og krukker fungerer godt i en køkkenhave, fordi de giver små, afgrænsede projekter. Man kan fylde dem med ordentlig jord, placere dem rigtigt og få et stykke dyrkning i gang, selv om resten af haven stadig er midt i noget.

Det er praktisk.

Bare husk vand og dræn. Beholdere er ikke magiske. De tørrer ud, drukner eller bliver for varme, hvis man behandler dem som dekoration.

Men gjort ordentligt er de en god genvej.

Ikke væk fra arbejdet.

Bare ind i gang.

Kapitel 5: Sofies 117 ideer

Sofie får mange ideer.

Det er ikke en lille personlig detalje. Det er en af havens grundkræfter.

Hun kan se en mulighed i noget, jeg først ser som en ting i vejen. En gammel beholder. Et hjørne med forkert lys. Et stykke træ. En plante uden plads. Hun kan sætte ting sammen hurtigt, ofte før ideen er blevet til en sætning, andre mennesker kan følge.

Det er en gave.

Det er også arbejde.

For en ide er ikke kun en ide i en have. Den bliver hurtigt fysisk. Den kræver jord, placering, vand, skruer, flytning, oprydning, vedligeholdelse og en beslutning om, hvad der så ikke skal ske.

Det er her, Sofies ADHD bliver relevant, men den skal ikke bruges som pynt. ADHD er ikke bare sjove indfald og farverige projekter. Det er også støj, træthed, overblik der glider, og et stort behov for steder hvor kroppen kan finde ro.

Haven kan begge dele.

Den kan tage imod ideerne. Og den kan give ro bagefter.

Et af de første steder, hvor man kan se det, er udekøkkenet mellem skuret og gavlen på det gamle hus.

Det var ikke et udekøkken fra et blad. Det var reglar, tag, en slags arbejdsbord og køkkenelementer, som jeg tror kom fra huset. En konstruktion spændt ud mellem noget, der stod endnu, og noget, der allerede havde sin dødsdom hængende over sig.

Men det virkede.

Der er et billede af Sofie derude. Hun står under taget med skuret på den ene side og gavlen på den anden, og hun ser glad ud på den helt afslørende måde, hvor stedet allerede er blevet hendes, før det er blevet pænt.

Den gavl var noget af det sidste, vi rev ned.

Ikke fordi den var god.

Fordi den holdt noget godt.

Senere var huset væk, men udekøkkenet stod der stadig. Gulv og fundament lå tilbage som et omrids, og et ekstra lille drivhus havde fundet vej ind i haven, fordi Sofies svar på "hvorfor?" tit var "hvorfor ikke?".

Nogle af ideerne var ikke nye projekter, men rettelser af noget levende.

En plante kan stå rigtigt i april og forkert i juli. Den kan vokse sig højere end forventet og pludselig stå forrest, som om den har misforstået hele arrangementet. Den kan være fin i teorien og grim i praksis. Den kan have den forkerte farve mod det, der står bagved. Den kan bare genere Sofie, og så er den ikke færdig med at flytte.

Det ser u-normalt ud, hvis man tror planter skal sættes og så blive stående.

Men for Sofie er det en del af arbejdet. Haven bliver læst igen og igen. Noget rykkes frem. Noget rykkes tilbage. Noget får en ny chance i en balje. Noget mister sin ret til jord.

Jeg har ofte været den, der forsøgte at få ideen ned på jorden. Ikke for at gøre den mindre, men for at finde dens første skridt.

Hvad handler den egentlig om?

Er det et bed, en stemning, en funktion, en beholder, en plante, en sti?

Skal det ske nu?

Hvad skal færdiggøres først?

Hvad må dø, hvis den her ide skal leve?

Det sidste spørgsmål er vigtigt. Ideer tager plads. Ikke kun fysisk. De tager opmærksomhed. Hvis man ikke vælger, ender haven hurtigt med for mange åbne spor.

Parker ideer uden at dræbe dem

Vi havde brug for en måde at respektere ideer uden at starte dem alle sammen.

Skriv dem ned. Tag billeder. Lav en løs liste. Stil ikke materialer midt i alting, bare fordi ideen føles levende lige nu. Giv den et sted at vente.

Hvis ideen stadig er god senere, kan den tages op igen.

Hvis den forsvinder, var den måske bare en hurtig ide.

Det er ikke spild. Ikke alt skal automatisk blive til byggeri.

Færdigt nok

Min egen læring var, at jeg ikke behøver lukke alle ideer for at beskytte overblikket.

Jeg skal bare insistere på afslutninger.

Ikke perfekte afslutninger. Færdigt nok til at stedet ikke kræver opmærksomhed hele tiden. Færdigt nok til at man kan gå forbi uden at blive mindet om alt det, man ikke gjorde. Færdigt nok til at næste ide ikke starter oven i en bunke.

Sofie skaber bevægelse.

Jeg skaber ofte rammerne, der gør bevægelsen mulig over tid.

Når det fungerer, bliver haven bedre end nogen af os ville have lavet alene.

Når det ikke fungerer, har vi 117 ideer og en trillebør foran det sted, vi skulle bruge.

Kapitel 6: Parforhold og plante-kaos

En have afslører arbejdsformer hurtigt.

Den viser, hvem der starter. Hvem der afslutter. Hvem der får øje på fejl. Hvem der kan leve med midlertidighed. Hvem der synes "lige" betyder ti minutter, og hvem der bruger ordet om resten af dagen.

Hos os blev forskellene tydelige.

Sofie arbejder fra lyst, sansning og billede. Hun kan mærke, når noget er forkert, før hun kan forklare hvorfor. Hun kan se et hjørne ændre sig, hvis en beholder flyttes, eller hvis en plante får lov at stå et andet sted.

Jeg arbejder mere fra rækkefølge. Hvad skal gøres først. Hvad blokerer. Hvad mangler. Hvad kan afsluttes. Hvad falder ned, hvis vi ikke gør det ordentligt.

Det er en god kombination, når vi lytter til hinanden.

Det er en dårlig kombination, når vi er trætte.

[Indsæt konkret: en konflikt eller diskussion om placering, byggeri eller haveprioritet.]

Flere hænder i haven. Nogle dage ændrer et sted sig, fordi folk faktisk dukker op og tager fat.

Haven var heller ikke kun os to.

Sofies mor, Sofies store børn Ida og Eske, min store datter Jasmin, Marlene, andre kærlighedsrelationer og en anonym, meget gavmild entreprenør hører også til historien. Ikke som biroller der skal nævnes pænt, men som mennesker der påvirkede arbejdet, stemningen, logistikken og måden haven blev en del af livet på.

[Indsæt konkret: hvem var der i hvilke perioder, hvad gjorde de, og hvordan ændrede de haven eller hverdagen omkring den.]

Havearbejde bliver let personligt, fordi man bruger kroppen. Når man er træt, bliver et forslag ikke bare et forslag. Det kan føles som ekstra arbejde. Når en ide kommer sent på dagen, kan den lande som kritik af det, der lige er gjort. Når nogen siger, at noget skal flyttes, hører man måske: det du lavede, var forkert.

Det er sjældent det, der menes.

Men det er ofte det, der høres.

Vi måtte lære nogle oversættelser:

“Jeg har en ide” betyder ikke altid “du skal gøre den nu”.

“Det kan vente” betyder ikke “din ide er dårlig”.

“Jeg er færdig for i dag” betyder ikke “jeg er ligeglad”.

“Det der virker ikke” betyder ikke nødvendigvis “du virker ikke”.

Det lyder simpelt på skrift. Det er mindre simpelt med jord på knæene og en opgave, der allerede er blevet større end aftalt.

Haven som fristed

For Sofie er haven ikke kun et projekt. Den er også et sted at være i kroppen.

Hun kan gå rundt med lydbog i ørerne, nogle gange nøgen, og være i sin egen rytme. Det siger noget vigtigt om stedet. Haven er privat nok til frihed og fysisk nok til ro.

Der er noget ved gentagelserne. Vande. Flytte. Klippe. Kigge. Gå en runde. Røre ved planter. Tage noget ind, der ikke kun er skærm og sprog.

For mig er fristedet ofte mere forbundet med afslutning. Når noget står færdigt. Når et hjørne fungerer. Når en løsning holder. Når der er mindre støj end i går.

Det er ikke samme ro.

Men det er samme have.

Pararbejde uden myte

Det er fristende at fortælle det som en pæn dynamik: den kreative og den praktiske.

Det passer bare ikke helt.

Sofie er praktisk. Jeg er også kreativ. Forskellen ligger mere i tempo, indgang og belastning. Hun åbner flere muligheder. Jeg lukker flere løkker. Begge dele er nødvendige, og begge dele kan blive irriterende.

En have bygget af to mennesker skal have plads til begge rytmer.

Ellers bliver den enten for kontrolleret eller for åben.

Vi ramte ikke balancen hver gang.

Men haven findes, fordi vi blev ved med at prøve.

Kapitel 7: DIY på egen risiko

DIY passer godt til en kolonihave.

Ikke fordi alt skal laves selv for enhver pris. Men fordi en kolonihave ofte består af små problemer, begrænsede budgetter, gamle materialer og løsninger, der skal passe til et konkret sted.

Man lærer stedet ved at arbejde med det.

Vi gjorde meget selv. Rev ned, byggede op, flyttede materialer, fandt på, rettede til.

Og det var ikke kun små hyggelige haveprojekter.

Skur og værksted. Hovedhus. Pavillon og drivhus. De store ting fyldte haven, kalenderen og kroppen. I perioder var planterne næsten det, der blev klemmt ind mellem byggearbejdet. Små eksperimenter i beholdere, hjørner og midlertidige steder, mens resten af grunden lignede noget, der ventede på næste læs materialer.

Noget blev godt. Noget blev godt nok. Noget lærte os, hvorfor fagfolk findes.

[Indsæt konkret: skur/værksted, hovedhus og pavillon/drivhus. Hvad blev bygget hvornår, hvad trak ud, og hvad ændrede mest på måden haven kunne bruges på. Husk scenen med de to 2000 x 1500 mm vinduespartier til hovedhuset og de mennesker, der bar dem på plads.]

Hovedhuset skydes i gang. Først ser det ikke ud af meget. Så opdager man, hvor meget arbejde en streg på jorden kan blive til.

2025 var et byggeår.

Ikke på den måde hvor man siger “vi fik lige ordnet lidt”. Mere på den måde hvor haven igen blev reduceret til vægt, jord, grus, fliser, sokkelplader og ting der skulle bæres fra et sted til et andet.

Temaerne var den overdækkede terrasse ved værkstedet, de store tunge fliser og alt jordarbejdet under dem, grus der skulle slæbes, nye sokkelplader til hovedhuset og brændeovn i hovedhuset. Plus det løse. Altså alt det, man først husker igen, når kroppen brokker sig.

Sofie var ikke publikum til det. Hun var flisemester, tog en stor del af jordarbejdet og var også med i noget af terrassearbejdet. Samtidig havde hun sit eget parallelle spor kørende:

planter, flytninger, omrokeringer og konstateringer af, at noget pludselig stod forkert, for højt, forrest eller bare var blevet for grimt til at få lov at blive der.

[Udfold 2025: terrasse ved værkstedet, fliselægning, jordarbejde, grus, sokkelplader, brændeovn, Sofies rolle som flisemester/jordarbejder, planteflytninger, og hvilke småting der fulgte med.]

Store fliser, Grabo og mindre risiko for mast fingre. Det tæller som fremskridt.

Det gode ved DIY er friheden. Man kan handle, når energien er der. Man behøver ikke vente på, at nogen andre forstår ideen. Man kan bruge det, man har, og tilpasse undervejs.

Det dårlige ved DIY er også friheden.

Der er ingen, der stopper én, før man har gjort noget dumt. Ingen der automatisk rydder op. Ingen der tager ansvar for den løsning, man lavede, fordi man var træt og gerne ville hjem.

I haven bliver ens egne beslutninger stående.

Det er sundt. Lidt irriterende, men sundt.

Gør selv, men tænk dig om

Nogle ting er oplagte at gøre selv:

- plantekasser
- simple bede
- mindre stier
- opbevaring
- genbrugsløsninger
- maling og overflader
- flytbare konstruktioner

Andre ting kræver mere respekt:

- el
- vand
- bærende konstruktioner
- løsninger hvor fejl kan blive dyre eller farlige

Det handler ikke om stolthed. Det handler om konsekvens.

Hvis en plantekasse bliver skæv, lærer man noget. Hvis strøm er forkert, kan konsekvensen være alvorlig.

Byg så du kan rette

En god DIY-løsning er ikke nødvendigvis perfekt.

Den er til at forstå. Til at reparere. Til at ændre, når haven ændrer sig. Det er ofte vigtigere end at den ser professionel ud fra starten.

Skru, hvor det giver mening. Test placeringer, før du gør dem permanente. Brug materialer, du kan arbejde med uden at skulle opfinde et nyt fag.

Og vær ærlig om energien.

Hvis du ikke orker at vedligeholde en løsning, skal den enten være meget robust eller meget enkel.

Helst begge dele.

DIY-bog, DIY-have

Det samme gælder bogen.

En bog om en selvbygget, rå, praktisk have behøver ikke vente på en pæn proces for at få lov at findes. Den kan skrives, formes og udgives på egne præmisser.

Men DIY betyder ikke sjusket.

Det betyder, at ansvaret bliver tættere på.

Hvis teksten er uklar, er der ingen forlagsmaskine at skyde skylden på. Hvis bogen bliver for glat og for tynd på virkelighed, er det vores problem. Hvis den virker, er det fordi den er konkret nok til at kunne bruges og personlig nok til at være værd at læse.

Det er samme krav som haven.

Den skal holde i brug.

Kapitel 8: Baljernes æra

Jeg har kaldt kapitlet zinkbaljernes æra, men det er næsten for pænt.

Sandheden er mere sort murerbalje end zink med patina.

Baljerne har levet en kummerlig tilværelse gennem årene. Mange af dem har ikke været gamle zinkfund med smuk patina. De har været sorte murerbaljer, købt fordi de var billige, store og kunne holde jord. Hullerne blev boret med det bor, der nu lige var ved hånden. Ikke nødvendigvis det rigtige bor. Bare det bor, der fandtes.

Det er en vigtig rettelse.

For det siger mere om haven end en pæn fortælling om zink.

Der var også den anden type balje: den man fandt senere.

En sort murerbalje med ukrudtsrester i bunden, der havde stået og marineret i regnvand, fordi det selvfølgelig lige var en af dem uden huller. Ikke plantebeholder. Ikke kompostsystem. Bare vådt ukrudt, mørkt vand og en lugt, man kun opdager, når man kommer for tæt på.

Stanken kommer først, når man rører ved baljen. Man vipper den lidt, ser den mørke væske bevæge sig mellem ukrudtsresterne og bander lavmælt. Så er det også havearbejde.

Sofie havde puttet ukrudtet i den, fordi baljen stod der. Det er en forståelig beslutning i øjeblikket. Det er også sådan man senere står med vådt ukrudt og en lugt, der burde have været undgået.

Der er to løsninger. Hæld det i komposten uden at gøre for meget ud af det. Eller vend baljen på hovedet et sted, hvor den kan stå og tørre ud, indtil den igen bare er en balje.

Sofie har blik for den slags.

Hun kan se, hvornår en beholder kan bruges, også hvis den ikke er charmerende endnu. En sort balje med huller i bunden er ikke romantisk. Men med jord, planter og den rigtige placering kan den blive en del af haven alligevel. Ikke fordi den er smuk i sig selv, men fordi den gør noget muligt.

Madam Blå hører til samme familie i haven.

Det blå emalje har noget hjemligt i sig, men også noget robust. Sat forkert bliver det bare retro. Sat rigtigt bliver det en lille markering af, at haven ikke prøver at være ny.

[Indsæt konkret: hvilke murerbaljer, zinkbaljer eller Madam Blå-ting har Sofie samlet, og hvor står de.]

Søjlekaktus med vilje til at leve. Rest-afskæringer, nul opmærksomhed og alligevel videre.

Det er vigtigt, at genbrug ikke bare bliver skrammel med god samvittighed. Haven skal ikke være en losseplads med planter. Den skal have retning.

Det rå virker, når der er en tanke bag. Ikke nødvendigvis en stor plan. Bare en fornemmelse for balance, gentagelse og brug.

Hvorfor beholdere virker

Beholdere er gode i en have, der stadig er under opbygning.

De giver hurtige, afgrænsede steder. Man kan plante noget nu, selv om bedet ikke er klar. Man kan teste farver, højder og placeringer. Man kan få blomster ind i et område, der ellers stadig ligner arbejde.

Det passer til utålmodige havemennesker.

Det passer også til en have, hvor ikke alt skal være fastlåst. En balje kan flyttes. Ikke altid nemt, for jord vejer mere end ens optimisme, men dog mere end et bed.

Det praktiske

Hvis du planter i murerbaljer, zinkbaljer eller andre beholdere, så tænk på:

- dræn
- vand
- vægt
- sol
- frost
- jordvolumen
- om beholderen kan tåle at blive våd længe

Det lyder kedeligt, men det er her forskellen ligger mellem en beholder der virker og en beholder der langsomt ødelægger det, man plantede i den.

Hul i bunden er ofte nødvendigt. Et lag dræn kan hjælpe, men det erstatter ikke en vej ud for vandet. Store beholdere tørrer langsommere ud end små, men de bliver også tunge. Små beholdere er nemme at placere og nemme at glemme.

Hvis man borer med forhåndenværende bor, så bor flere huller end man tror. Det bliver sjældent elegant, men det skal først og fremmest virke.

Og hvis baljen ikke har huller, så brug den ikke som midlertidig ukrudtsstation. Midlertidigt ukrudt plus regnvand begynder hurtigt at lugte.

Blomster uden nuttethed

Sofie elsker blomster, men haven skulle aldrig være florlet.

Blomsterne måtte gerne stå i noget med kant. Noget gammelt. Noget brugt. Noget der gav modstand. Det gjorde dem ikke mindre smukke. Tværtimod.

Det fine bliver stærkere, når det ikke står alene.

En blød plante i en rå beholder. En klar farve mod sort plast, slidt metal eller blå emalje. En fin blomst ved siden af noget, der ikke prøver at være fint.

Det er den brutale have i miniature. Ikke grim. Bare brugbar.

Kapitel 9: Huset der ville være et hjem

Et kolonihavehus er en mærkelig størrelse.

Det er ikke helt et hus, ikke helt et skur, ikke helt et sommerhus. Det skal rumme pauser, værktøj, kaffe, regnvej, rod, gæster, søvn og de ting man tog med ud, fordi man troede, man ville få brug for dem.

Huset i vores have skulle langsomt blive mere end ly.

[Indsæt konkret: hvordan hovedhuset så ud ved overtagelse, hvad der blev ændret, og hvad der gjorde det hjemligt. Skil mellem hovedhus, skur/værksted og pavillon/drivhus, hvis de havde hver deres rolle.]

[Indsæt scene: montering af to kæmpe vinduespartier på hovedhuset, 2000 x 1500 mm. Michael-mekaniker var en af flere, der bar dem på plads. Brug muligvis offentlig omtale "Sofies mekaniker-ven", afhængigt af navnebeslutning.]

Køkkenpavillonen testes som midlertidigt soveværelse. Der hygges. Det tæller også som byggefase.

Skuret efter flere år som soveværelse og kontor. Nu skulle det endelig have lov at blive værksted.

I begyndelsen var meget praktisk. Hvor kan ting stå. Hvor kan vi arbejde. Hvor kan vi tørre noget. Hvor kan vi sætte os, når kroppen er færdig. Et kolonihavehus bliver hurtigt målt på, om det hjælper eller står i vejen.

Det samme gjaldt de andre bygninger. Skuret og værkstedet var ikke pynt. De var havens maskinrum. Hvis værktøj, materialer og halvfærdige ting ikke havde et sted at være, bredte de sig bare ud over resten af haven. Pavillonen og drivhuset var noget andet: et sted mellem ophold, dyrkning og ideen om den have, vi gerne ville have. Mere romantisk på afstand. Mere bøvet tæt på.

Men hjemlighed kommer ikke kun af funktion.

Den kommer af gentagelser. Den samme kop. Den samme stol. Lyden af regn. Et sted hvor Sofie kan vågne langsomt. Et sted hvor man kan spise noget enkelt og kigge ud på alt det, man burde gøre, uden nødvendigvis at rejse sig med det samme.

Det sidste er vigtigt.

En have må ikke kun være krav. Hvis den kun er en liste, holder den op med at være et fristed.

Huset som base

Når haven er et langt projekt, bliver huset basen.

Det er der, man lægger planer, skifter tøj, finder værktøj, mister værktøj, drikker kaffe og tager den pause, man burde have taget en time tidligere.

Hvis basen ikke fungerer, bliver alt andet tungere.

Opbevaring behøver ikke være smuk, men den skal være forståelig. Arbejdszoner behøver ikke være perfekte, men de skal kunne bruges. Der skal være steder til våde ting, beskidte ting, ting der skal findes igen, og ting der bare skal væk fra bordet.

Det er den del, der sjældent ligner havebog.

Men uden den bliver haven bare byggeplads med blomster i kanten.

Det lyder banalt.

Det er det også.

Men meget haveliv går i stykker på banale ting.

Zoner og skygge

Nogle af de vigtigste steder i haven er ikke de mest fotogene.

Skyggen bag østvæggens brændeskur. Området med mælkekasser. Fliserne under en konstruktion, så ting ikke synker. Et hjørne hvor man kan stille noget fra sig uden at skabe et nyt problem.

De steder bærer hverdagen.

De gør det muligt at have de pænere steder. De tager imod rod, materialer, brænde, redskaber og mellemstadier.

Hvis man ignorerer dem, ender hele haven med at blive opbevaring.

Hjem er brug

Et hjem er ikke det samme som pænt.

Pænt kan være fint, men det er ikke nok. Et kolonihavehjem skal kunne tåle brug. Det skal kunne tåle, at nogen kommer ind med jord på skoene. At en dag ender anderledes end planen. At Sofie har brug for ro. At jeg har brug for at få en ting gjort færdig, før jeg kan sidde ned.

Huset blev vigtigt, fordi det gav haven en rytme.

Ud og arbejde.

Ind og lande.

Ud igen, hvis der stadig er energi.

Eller blive siddende og acceptere, at det også er en del af haven.

Kapitel 10: Sofies havemanifest

Hvis haven har et manifest, er det ikke skrevet som regler.

Det er skrevet i det, der blev ved med at virke.

Sofies have er ikke brutal, fordi den vil være hård. Den er brutal, fordi den ikke prøver at skjule arbejdet, materialerne eller modsætningerne. Den kan godt være fuld af blomster. Den behøver bare ikke opføre sig nuttet af den grund.

Den har plads til zink, jord, gamle beholdere, træ, skygge, rod, pauser, fejl, farver, ideer og løsninger, der blev til undervejs.

Her er det, haven lærte os.

Begynd før det hele er klart

Hvis du venter på perfekte forhold, begynder du for sent.

Du må gerne tænke dig om. Du må gerne lave en plan. Men lav også noget fysisk. Ryd et hjørne. Plant en beholder. Flyt den ting, du bliver irriteret over hver gang du ser den.

Små synlige fremskridt betyder mere, end man tror.

Brug det, du faktisk har

Gamle beholdere. Rester af træ. Fliser. Kasser. Ting med spor.

Brug dem, hvis de virker. Ikke fordi genbrug automatisk er smukt, men fordi materialer med historie kan give haven tyngde.

Bare vær hård nok til at sortere.

Alt gammelt er ikke karakter. Noget er bare affald.

Gør det let at passe

Den bedste løsning er ofte den, du faktisk får brugt.

Sæt vand tæt på det, der skal vandes. Sæt krydderurter tæt på det sted, du laver mad eller går forbi. Lav stier efter kroppen, ikke efter en tegning du ønsker, du var typen der fulgte.

Hvis noget kræver perfekt adfærd, kommer det til at fejle.

Design efter den energi, du har på en almindelig dag.

Lad ideer vente

En ide behøver ikke udføres med det samme for at være god.

Skriv den ned. Tag et billede. Tal om den. Lad den stå lidt. Hvis den stadig giver mening senere, er den stærkere. Hvis den forsvinder, behøvede den ikke blive til et projekt.

Det her er især vigtigt, når der er ADHD i systemet.

Haven skal kunne tage imod ideer uden at blive fyldt med åbne ender.

Gør færdigt nok

Perfekt er sjældent nødvendigt.

Færdigt nok er undervurderet.

Færdigt nok betyder, at løsningen virker og kan leve videre uden at kræve opmærksomhed hele tiden. Det betyder ikke sjusket. Det betyder, at man har respekt for energi, tid og virkelighed.

En have med mange halvåbne projekter bliver tung.

Luk nogle løkker.

Giv det rå en retning

Rå materialer virker bedst, når der er gentagelse, funktion eller kontrast.

Zinkbaljer. Madam Blå. Træ. Fliser. Gamle kasser. De kan bære meget, hvis de bliver brugt med retning.

Det rå skal vælges.

Ellers bliver det bare rod.

Husk kroppen

Haven er ikke kun noget, man ser på.

Den skal bæres, vandes, graves, klippes, flyttes og gås igennem. Den skal også hviles i.

Sofie bruger haven med kroppen. Det er en af grundene til, at den betyder noget. Lydbog, bare fødder, nøgenhed, søvn, ture rundt mellem planterne. Det er ikke pynt i fortællingen. Det er selve pointen.

En god have giver kroppen et sted at være.

Skønhed må gerne være praktisk

En løsning kan være smuk, fordi den virker.

En sti der ligger rigtigt. En balje der samler et hjørne. Et skur der giver skygge. En opbevaringsløsning der gør, at bordet kan bruges igen.

Det praktiske er ikke modsat det poetiske.

I en have mødes de hele tiden.

Haven skal være jeres

Ikke korrekt.

Jeres.

Der må gerne være fejl, hvis de er jeres fejl. Der må gerne være skæve løsninger, hvis de fungerer. Der må gerne være planter, der står et mærkeligt sted, hvis stedet bliver bedre af det.

Det eneste, der ikke må ske, er at haven bliver så pæn, at ingen rigtig bor i den.

Sofies brutale have blev ikke til, fordi vi fulgte en færdig opskrift.

Den blev til, fordi vi blev ved med at arbejde med stedet, hinanden og alt det, der ikke passede ind i planen.

Epilog

En have bliver ikke færdig.

Det er irriterende, hvis man godt kan lide afslutninger. Men det er også grunden til, at haven bliver ved med at være levende.

Efter flere år er der stadig ting, der skal flyttes, rettes, plantes, fjernes eller bare accepteres. Nogle løsninger holder. Andre gør ikke. Nogle planter overrasker. Nogle steder bliver bedre, fordi man holder op med at presse dem ind i en plan.

Efter 2025 begyndte haven for alvor at ligne en have igen. Ikke fordi arbejdet var færdigt, men fordi de tunge byggeår havde flyttet sig lidt i baggrunden. Den overdækkede terrasse ved værkstedet, fliserne, sokkelpladerne og brændeovnen i hovedhuset gjorde ikke haven færdig. De gjorde den mere mulig.

[Indsæt konkret: hvordan haven ser ud nu, og hvad der stadig er ufærdigt.]

Friske nye bed til Sofie. Haven blev ikke færdig. Den blev bare mere mulig.

Det vigtigste er ikke, om haven blev som vi troede.

Det gjorde den ikke.

Det vigtigste er, at den blev et sted. Ikke bare en grund med projekter, men et sted med rytme, minder, materialer, fejl og små sejre. Et sted hvor Sofie kan være i sin egen bevægelse. Et sted hvor jeg kan se noget blive færdigt nok til at give ro. Et sted hvor vi begge kan genkende os selv, også når vi irriterer hinanden.

Sofies brutale have er ikke en stil, man kan købe.

Den er resultatet af valg, fravalg, genbrug, træthed, ideer, arbejde og en ret stor mængde stædighed.

Hvis du selv vil i gang, så begynd mindre end du tror.

Ikke fordi du skal drømme småt, men fordi små begyndelser faktisk sker. En balje. Et hjørne. En sti. En plante. En oprydning. En beslutning om hvad der skal væk.

Lad haven svare.

Ret til.

Gør noget færdigt nok.

Og lad være med at vente på at du bliver den slags person, der har styr på det hele.

Den person kommer alligevel ikke.

Haven kan godt begynde uden.